

## Høyesterett - dom

---

<b>INSTANS:</b>	Høyesterett - dom
<b>DATO:</b>	1957-01-26
<b>PUBLISERT:</b>	Rt-1957-86
<b>STIKKORD:</b>	(Frogner Hospits) Hotelloven §16.
<b>SAMMENDRAG:</b>	Formannskapet hadde avslått en søknad om hotellbevilling og kommunen ble tilpliktet å betale søkeren erstatning for påført tap med 50.000 kroner. Avslaget måtte iallfall delvis ha vært begrunnet i hensyn som ikke var forenlige med §16 i hotelloven av 25. juni 1935. De rekvisisjoner som samtidig ble foretatt av hospitsets rom - etter krav fra kommunen - var stridende mot rekvisisjonsloven av 19. juli 1946. <b>Henvisninger:</b> lov-1935-06-25-12-§16 (Hotellov §16), lov-1935-06-25-12 (Hotellov). lov-1946-07-19- .
<b>SAKSGANG:</b>	L.nr. 2 B/1957
<b>PARTER:</b>	Frogner Hospits A/S ved Thorolf Bakke (høyesterettsadvokat Ivar Elstad) mot Oslo kommune (overrettssakfører Harald Rømcke - til prøve).
<b>FORFATTER:</b>	Eckhoff, Skau, Kruse-Jensen, Hiorthøy, Holmboe.

**Henvisninger i teksten:** lov-1915-08-13-6-§170 (Tvml §170), lov-1915-08-13-6-§180 (Tvml §180), lov-1935-06-25-12-§15 (Hotellov §15), lov-1935-06-25-12-§8 (Hotellov §8)

---

Dommer Eckhoff: Den 17. desember 1947 uttok Frogner Hospits A/S stevning mot Oslo kommune for å kreve erstattet tap påført selskapet ved angivelig ulovlige bevillingsnektelser, jfr. lov av 25. juni 1935 om hoteller m.v. §§14-16, og ved

**Side 87**

ulovlige rekvisisjoner av hospitsets rom, jfr. lov av 19. juli 1946 om avståing av bruksrett til husrom.

Oslo byrett avsa dom i saken 23. november 1950. Ved dommen ble kommunen frifunnet, men saksomkostninger ble ikke tilkjent.

Frogner Hospits A/S påanket avgjørelsen til Eidsivating lagmannsrett. Lagmannsretten stadfestet 27. februar 1954 byrettens dom. Saksomkostninger ble også opphevet for lagmannsretten.

Selskapet har påanket avgjørelsen til Høyesterett, og har under forhandlingen nedlagt påstand:

« Oslo kommune v/ ordføreren dømmes til å betale til Frogner Hospits A/S erstatning etter rettens skjønn begrenset oppad til kr. 100 000 samt saksomkostninger for alle retter. »

For Oslo kommune er det nedlagt påstand:

« Oslo kommune frifinnes og tilkjennes saksomkostninger for byretten, lagmannsretten og Høyesterett. »

Til bruk for Høyesterett er det holdt bevisopptak ved Oslo byrett. Hospitsets daværende disponent Thorolf Bakke har avgitt forklaring. Det er videre bl.a. mottatt forklaring av tidligere politifullmektig Johan Gjerde som tok standpunkt til de foreliggende søknader om bevilling til å drive hospiset, av stadsfysikus Andreas Diesen som deltok i helserådets behandling av søknadene og i husfordelingsnemndas beslutninger om rekvisisjon av hospitsets rom i Niels Juelsgate 29, og av rådmann Olav Halse, som tok hånd om bevillingssakene på administrasjonens vegne i kommunen. Det er for øvrig fremlagt korrespondanse, utskrifter av møter og andre dokumenter, som jeg ikke finner det påkrevet å redegjøre nærmere for her. Så vidt jeg kan se er det ikke fremlagt nytt bevisstoff av særlig betydning. Partenes prosedyre for Høyesterett faller også i alt vesentlig sammen med de redegjørelser som er gitt i byrettens og lagmannsrettens domsgrunner, og jeg viser for så vidt

til dem.

Det fremgår av byrettens dom at i januar 1946 søkte fru Janken Bakke, som tidligere hadde hatt bevilling etter hotelloven, om å få bevillingen fornyet for 1946. Den ankende part hevder at det under behandlingen av bevillingen, som ble avslått av formannskapet 7. mars, er gjort formelle og reelle feil under politiets, helserådets og rådmannens behandling, som må føre til erstatningsansvar for kommunen. Jeg kan imidlertid ikke finne at det kan bli erstatningsplikt for kommunen her, og kan i alt vesentlig henholde meg til lagmannsrettens begrunnelse. I denne sammenheng nevner jeg at fru Bakke i sin ankeerklæring, som innledet Sosialdepartementets behandling av saken, hadde adgang til å påvise de feil hun mente heftet ved kommunens avgjørelse. Departementet foranlediget deretter ny inspeksjon fra helserådets side, og politi og rådmann avga nye uttalelser. Under befaringen av hospiset deltok representanter for kommunen, fru Bakkes sønn, disponent Th. Bakke, og vedkommende byråsjef fra departementet.

#### **Side 88**

Jeg finner det rett her å fremholde at hotelloven ikke synes å ha til hensikt å regulere behovet for hoteller, herberger og bevertninger, og at bakgrunnen for bevillingstvingen må ha vært å få den offentlige kontroll inn i faste former. Av dette mener jeg det følger at myndighetene normalt må gi bevilling, og at man må være særlig varsom når det gjelder nektelse av igangværende bedrifter, som en søker har knyttet sitt yrke til og også kan ha investert kapital i.

Imidlertid vil jeg måtte anta at departementet forsvarlig har tilveiebrakt de nødvendige opplysninger til bedømmelse av fru Bakkes søknad, og at det har avgjort saken ut fra de hensyn som skal tillegges vekt etter hotellovens §16 tredje ledd. Det har under enhver omstendighet som allerede nevnt funnet sted en ny behandling på departementets ansvar, og kommunen må etter de foreliggende forhold ved departementets stadfestelse 12. juni 1946 være fritatt for ansvar for den foregående behandling av saken.

Når det gjelder Thorolf Bakkes søknad av 4. juli 1946, som ble avslått av formannskapet 3. oktober, er jeg kommet til et annet resultat enn byretten og lagmannsretten.

Om denne saks gang i politi, helseråd, øl- og vinutvalg og hos rådmannen viser jeg til byrettens fremstilling. Det fremgår av de forskjellige dokumenter, at siden Th. Bakke i virkeligheten tidligere hadde drevet virksomheten i morens navn, fant de forskjellige instanser at når den første søknad ble avslått, måtte dette også bli følgen for den annens vedkommende.

Men her mener jeg at det 20. september 1946, da rådmannen ekspederte saken til formannskapet, og den 3. oktober, da formannskapet tiltrådte innstillingen om avslag på Th. Bakkes andragende, var kommet til omstendigheter som burde ha ført til utsettelse og ny behandling av bevillingsaken.

I denne forbindelse bemerker jeg at Th. Bakke i sin ansøking om bevilling av 4. juli 1946 og i sin forklaring for politiet 13. august hadde opplyst at hospiset ville bli oppusset, og at det var hans akt å bringe stedet i 1. klasses stand. Jeg innskyter her at det er uimotsagt opplyst at hospiset før krigen hadde et godt renommé, og at det ble særlig skadelidende ved tysk rekvisisjon under krigen. I et brev av 7. september til politiet opplyste Bakke videre at han om kort tid var ferdig med oppussingen av én etasje. Han fremholdt at mange av de tidligere gjester var blitt husville etterat Sosialdepartementet ved politiets hjelp hadde stengt hospiset i juli måned, og ba om å få åpne midlertidig i den nyinnredede etasje. Det fremgår av en rapport til kommunens oppgjørskontor av 12. september at politifullmektig Gjerde den 9. s. m. overensstemmende med hva der var gjort for andre pensjonater, som også var nedslitt under krigen, hadde gift Th. Bakke muntlig samtykke til at etasjen ble tatt i bruk av de pensjonærer, som trengte det mest, på betingelse av at hele hospiset ble satt i stand under tilsyn av helserådet. Det må også ansees godtgjort etter en

#### **Side 89**

fremstilling som politifullmektig Gjerde 3. oktober 1946 sendte oppgjørskontoret, at dette tilsagn ble drøftet noen dager etter 9. september i et møte på rådmannens kontor, hvor rådmannen, politifullmektigen, en representant for huseieren og en representant for oppgjørskontoret var til stede. På dette møte, opplyser Gjerde, ble den ordning Bakke hadde fått, « annullert », og Bakke fikk deretter meddelelse fra politifullmektigen om at en rekvisisjon fra Oslo oppgjørskontors side ikke

gjorde det mulig å gjennomføre ordningen.

Sammenhengen her synes å være følgende: I et brev fra Sosialdepartementet til oppgjørskontoret datert 9. august 1946 opplyste departementet at fru Bakkes bevilling var inndratt. Det sies ikke i brevet hva hensikten med meddelelsen var, men det må være på det rene at departementet ville henlede oppmerksomheten på at det her var ledige rom. Den 22. august fremholdt huseierens representant, overrettssakfører Stendahl, i en skrivelse til oppgjørskontoret at huseieren, H. Waalman & Co. A/S, ville ha pensjonatet i drift under ny ledelse, og at han allerede hadde sluttet leiekontrakt med fru Biggi Olsrød om dette. Og noen tid senere, 2. september, skrev sykehusrådmannen til kontoret at han hadde brakt i erfaring at hospiset var frigitt, og at han trengte 70 boligplasser der til bruk for kommunens sykepleiersker. Dette førte til at hospisets rom ved husfordelingsnemndas beslutning av 9. september 1946 ble rekvirert og tilvist Ullevål sykehus med hjemmel i rekvisisjonsloven av 19. juli 1946. Dagen etter fikk Bakke meddelelse om rekvisisjonen og forbud mot å disponere rommene, og noen dager senere gikk det ut beskjed om å ryddiggjøre hospiset. Det er ikke nødvendig å redegjøre for den senere utvikling mer detaljert. Det er på det rene at formannskapet i november vedtok finansrådmannens innstilling om at kommunen skulle sikre seg Frogner Hospits som bolig for sykepleiersker, og at de første pleiersker tok sine rom i besittelse i august 1947, etterat Bakke har måtte flytte etter krav fra gårdeieren. Fru Olsrød hadde da fått bevilling og hadde etter avtalen med gårdeieren overtatt hospisets rom i Niels Juelsgate 29.

Jeg har som det fremgår av hva der her er sagt redegjort for utviklingen av bevillings- og rekvisisjonssaken på bakgrunn av samtidige dokumenter, og tilføyer at disse spørsmål også er berørt i de forskjellige vitneforklaringer. Rådmann Halse mener bestemt at han ikke har samtykket i at politifullmektig Gjerde ga Th. Bakke tilsagn om innflytning, politifullmektig Gjerde fastholder at rådmannen gikk med på innflytningen, og får her støtte av overrettssakfører Stendahl. Jeg må gå ut fra at tilsagnet er gitt med rådmannens konsens, og legger her avgjørende vekt på Gjerdes fremstilling av 3. oktober 1946.

Om disse spørsmål uttaler lagmannsretten at når fru Bakkes søknad om bevilling var avslått, måtte avslag også være berettiget for Th. Bakkes vedkommende. Det måtte da etter

**Side 90**

lagmannsrettens mening være uten betydning at det i denne tid ble arbeidet med rekvisisjon av hospisets rom, så meget mer som hospiset var stengt etterat departementet hadde avgjort fru Bakkes søknad om bevilling. Og kommunen kunne heller ikke bli ansvarlig for det tilsagn som var gitt av politifullmektigen, eventuelt tiltrådt av rådmannen, fordi et slikt tilsagn ikke kunne være bindende for kommunen, hva Bakke etter rettens mening må ha vært på det rene med.

Jeg har ikke kunnet tilegne meg denne oppfatning. Etter mitt syn må kommunen være ansvarlig enten man måtte bygge på bevillingsnektelsen 3. oktober 1946 eller på rekvisisjonen av 9. september 1946 som etterat denne ble opphevet av byretten 19. november 1946 som ikke lovhjemlet, ble gjentatt i en annen form 25. november 1946. Av det som tidligere er sagt må det være klart at politiet i september 1946 hadde endret standpunkt til Th. Bakkes søknad, fordi han hadde påtatt seg en forpliktelse til å bringe hospiset opp i tilfredsstillende stand for å kunne ta inn igjen hospisets tidligere pensjonærer. Jeg mener videre at Høyesterett må legge til grunn at politifullmektig Gjerde med rådmann Halses billigelse har samtykket i at bevillingsspørsmålet iallfall ikke skulle avgjøres, før man så hvorledes det gikk med oppussingen av de øvrige etasjer i hospiset. Når kommunens representanter senere har funnet å måtte fragå denne ordning, som Th. Bakke etter min mening utvilsomt må ha trodd ville bli realisert, kan jeg ikke finne noen annen grunn enn at kommunens eget behov for plass til sykehusenes personale er kommet inn i bildet, hva der med rene ord er sagt i politifullmektig Gjerdes før nevnte fremstilling. Det kan forklares at det gikk slik, fordi politifullmektig Gjerde og rådmann Halse da tilsagnet ble gitt 9. september, begge måtte være uvitende om den utvikling rekvisisjonssaken samtidig hadde tatt i oppgjørskontoret og husfordelingsnemnda, som igjen på sin side har trodd at Frogner Hospits etter avslaget på fru Bakkes bevilling var nedlagt. Men kommunens ansvar må etter min oppfatning ikke desto mindre være klart. Når det gjelder inndragningen av bevillingen, mener jeg at kommunens behov for plass til personalet på sykehusene er et moment som etter forholdene ikke kunne komme i betraktning ved avgjørelsen etter hotellovens §16, dette så meget mer som Bakke ikke engang ble forespurt om han i tilfelle

kunne ordne dette spørsmål. Bevillingsnektelsen må derfor være ugyldig og erstatningsforpliktende. Jeg kan ikke anta at denne feil kan ansees dekket ved rekvisisjonen med hjemmel i rekvisisjonsloven. Den første ble opphevet som ikke hjemlet i loven ved Oslo byretts kjennelse av 19. november. Kommunen gjentok deretter rekvisisjonen noen dager senere uten at Th. Bakke ble gjort kjent med grunnlaget eller gitt høve til å uttale seg. Jeg lar det stå hen om den nye, som iallfall i realiteten var en gjentakelse av den første rekvisisjon, kan sies å ha en mer holdbar hjemmel i loven enn den eldre rekvisisjon. Avgjørende

**Side 91**

for meg er det at Bakke heller ikke nå blir spurt om han kunne bistå kommunen med å løse vanskelighetene, jfr. rekvisisjonslovens §4, 7. ledd. Og resultatet ble som allerede nevnt at fru Olsrød tross energiske protester fra Bakkes side overtok det hele.

Etter dette finner jeg det upåkrevet å gå nærmere inn på den søknad om bevilling, som senere ble sendt kommunen av John Larsen.

Om erstatningskravets størrelse vil jeg bemerke at jeg må ta utgangspunkt i at fru Bakkes bevilling var lovlig inndratt 12. juni 1946, og at kommunen ikke før det tidspunkt har pådratt seg noe ansvar ved den stengning av hospitet som fulgte. Ved siden av denne begrensning vil jeg måtte legge vekt på at Frogner Hospits A/S ble tvunget til å fraflytte eiendommen Niels Juelsgate 29 våren 1947 etter Oslo byretts dom av 6. mars 1947. Som nevnt av byretten i den foreliggende sak ble oppsigelsen godtatt med den begrunnelse at Frogner Hospits vesentlig og vedvarende hadde misligholdt leiekontrakten fra 1. februar 1941 til oppsigelsen 6. september 1946. Kommunen har kjent til at gårdeieren ville ha, selskapet ut av eiendommen, og den har vel også regnet med at aksjonen ville føre frem, men kommunen vil ikke av den grunn kunne pådra seg noe ansvar overfor hospitet. Det er vel sannsynlig at selskapet ville ha påanket dommen i husleiesaken om Th. Bakke hadde fått sin bevilling i orden, men utsikten til et resultat i selskapets favør synes såpass usikker at jeg ikke finner å kunne ta denne mulighet i betraktning ved fastsettelsen av erstatningen. Derimot antar jeg å måtte ta et rimelig hensyn til at selskapet ved påanke iallfall ville få fraflytningstiden utsatt noen tid etter våren 1947.

Etter min oppfatning kan selskapet godtgjøre at det har haft et tap ved oppussingen av eiendommen i 1946 ved ikke å kunne nyttiggjøre seg utlegget med ca. 15 000 kroner; jeg må videre anta at selskapet kunne ha fått netto driftsinntekter av hospitet fra høsten 1946 og noen tid fremover med et beløp som jeg anslår til ca. 10 000 kroner, og endelig at selskapet har hatt et tap ved i all hast å måtte realisere inventar og utstyr istedenfor å kunne utnytte en lengre ventetid. Dette siste tap setter jeg til ca. 25 000 kroner. Det samlede tap har jeg således skjønnsmessig satt til kr. 50 000.

Etter mitt resultat vil kommunen måtte betale saksomkostninger for byrett, lagmannsrett og Høyesterett med i alt kr. 12 000, jfr. tvistemålslovens §180 annet ledd, og §170 første ledd.

Jeg stemmer for denne

**dom:**

*Oslo kommune dømmes til å betale Frogner Hospits A/S ved Thorolf Bakke 50 000 - femti tusen - kroner samt i saksomkostninger for byrett, lagmannsrett og Høyesterett 12 000 - tolv tusen - kroner.*

**Side 92**

*Oppfyllelsesfristen er 2 - to - uker fra forkynnelsen av Høyesteretts dom.*

Dommer Skau: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

Dommerne Kruse-Jensen, Hiorthøy og Holmboe: Likeså.

Av byrettens dom (dommer Arne Jahren):

Frogner Hospits A/S har ved stevning innkommet til retten 22. desember 1947 reist sak mot Oslo kommune med krav om erstatning for tap påført selskapet ved bevillingsnektelser og rekvisisjoner som hevdes å ha vært ulovlige.

Frogner Hospits A/S ble stiftet i 1936 med medlemmer av familien Bakke som aksjonærer.

Selskapet overtok det igangværende Frogner Hotell i Niels Juelsgt. 29, og her drev selskapet senere hospits. Herbergebevillingen innehaddes av fru Janken Bakke. Hennes mann kaptein Thorolf Bakke var forretningsfører og disponent. Han døde i 1939, og sønnen Torolf Bakke overtok disponentstillingen.

Etter overtagelsen i 1936 ble det kostet på hospiset betydelige beløp. Det ble således innlagt sentralvarmeanlegg og kaldt og varmt vann på alle værelser, og sanitæranlegg. Utgifter til varme- og sanitæranlegg med renter skulle betales av leietagerne, hvorav Frogner Hospits A/S leiet 3 fulle etasjer, i løpet av 20 år etter vanlig amortisasjonsberegning. Så vidt retten har forstått, ble det også anskaffet atskillig nytt utstyr, og det må regnes med at hospiset arbeidet seg oppover. Det nevnes at det er dokumentert et pålegg fra helserådet i 1938, uten at det foreligger eksakte opplysninger om resultatet av dette.

Umiddelbart etter krigens begynnelse tok tyske militære inn på hospiset. På grunn av sin motstand ble Bakke arrestert og satt i arrest noen dager. I den første tid øvet tyskerne hærverk i hospiset og ødela madrasser, stoltrekk m.v. Bakke kunne intet gjøre. Han ble arrestert igjen på grunn av protest. Senere måtte han gi fra seg til tyskerne 45 sett sengetøy, 14 fag gardiner og komplett servise til 50 personer. Han har ikke søkt eller fått noen erstatning for dette. Ut på høsten 1940 ble det mer ordnede forhold med tyskerne. Hospiset ble beslaglagt i sin helhet og var belagt med tyskere til 1944. Den siste tid under krigen var belegget norsk.

I tiden 27. mars 1941 til 22. april 1942 ble det foretatt inspeksjon av funksjonærer fra Oslo helseråd en rekke ganger, og diverse pålegg ble utferdiget, uten at det førte til noen bedring av forholdene ved hospiset. Det ble ikke foretatt mer fra helserådets side under krigen.

Fru Janken Bakkes herbergebevilling utløp ved utgangen av 1941. Fornyelse av bevillingen for 3 nye år - ble nektet av ordføreren. Denne bevillingsnektelse ble innanket for departementet men noen avgjørelse fra departementets side synes ikke å være blitt tatt. Dokumentene er forsvunnet.

Ved utløpet av bevillingsperioden 1942-44 hadde N. S.-myndighetene visstnok bestemt at bevillinger deretter skulle fornyes bare for 1 år om gangen. I slutten av 1945 ble det bestemt at alle bevillinger skulle gjennomgås. Bevillinger ble kun gitt til utgangen av 1946. Idet det deretter skulle gåes over til 3 års perioder igjen.

#### Side 93

Fru Janken Bakke hadde etter den fremstilling retten har fått, ikke fått fornyet sin bevilling, som løp ut ved utgangen av 1941. Politiet ble oppmerksom på at hun ved begynnelsen av 1946 ikke hadde bevilling, og på politiets foranledning sendte hun den 28. januar 1946 søknad om fornyelse av bevillingen for 1946.

Det er på det rene at det i Oslo er bevillingstvang, jfr. lov om hoteller, andre herberger og bevertninger av 25. juni 1935 §15. Ifølge samme lovs §16 gis bevilling av formannskapet. Før bevilling blir gitt skal det foreligge erklæring fra politimesteren om det er noe å si på innehaveren eller styrerens vandel, og om politiet er kjent med forhold som av samfunnsmessige hensyn eller av hensyn til gjestene etter politiets mening gjør det utilrådelig at virksomheten blir drevet.

Det er ikke påbudt i loven, men det er opplyst å være fast praksis at også helserådet avgir uttalelse før bevillingsspørsmålet gjennom lønnsrådmannen og øl- og vinutvalget blir forelagt formannskapet.

I anledning av fru Janken Bakkes nevnte søknad sendte helserådet melding til politiet 1. februar 1946 om inspeksjonene og påleggene i 1941-42, - undersøkelser ble foretatt av politikonstabel Erl. Kolseth som avga rapport 4. februar 1946, og den 14. februar 1946 sendte politiet saken til lønnsrådmannen med sådan påtegning:

« Sendes med vedlegg til herr Lønnsrådmannen i Oslo.

Politiet har ikke noe personlig å utsette på noen av søkerne, men som det har fremgått av rapportene har herr Bakkes forhold overfor husverten ikke vært det beste, og en kan godt forstå at husverten gjerne vil bli kvitt ham.

Ved inspeksjon på stedet fant en at inventaret var svært nedslitt, og en hadde inntrykk av at herr Bakke nok kunne ha rettet på en del av dette, men at han intet hadde foretatt seg. En kraftig

oppusning og fornyelse av inventaret er høyst påkrevet, og en er stemt for at bevillingen gis til fru Biggi Olsrød, da en har inntrykk av at hun ville kunne få laget et 1. klasses hospits av samme sted. »

Det nevnes allerede i denne forbindelse at advokat Østreng på vegne av eieren av Niels Juelsgt. 29 den 28. januar 1946 sendte en skrivelse til politiet i anledning av bevillingsspørsmålet for Frogner Hospits. Da denne skrivelse av saksøkeren er tillagt meget stor betydning tas den inn i sin helhet:

« På vegne av gårdeieren ønsker jeg å gjøre oppmerksom på at leiekontrakten for ovennevnte utløp i 1989 og siden ikke er fornyet. Gårdeieren ønsker ikke at leieforholdet skal fortsette, idet leieboeren har gjort seg skyldig i konstant mislighold av husleien helt siden 1941, og har han hatt opptil kr. 10 000 utestående i leie og brensel. Siden 1941 har leieboeren inntil nu kun vært ajour med husleie for 1 måneds vedkommende. Samtlige øvrige måneder har der foreligget mislighold.

Den 9. januar d. å. ble Frogner Hospits A/S, v/ Th. Bakke, kastet ut gjennom Byfogden. Utkastelsen ble imidlertid påklaget, og derpå opphevet av Byfogden. På vegne av gårdeieren har jeg imidlertid påkjært Byfogdens avgjørelse til lagmannsretten. Kjæremålet vedlegges i gjenpart.

Hvis kjæremålet mot formodning ikke fører fram, vil under enhver omstendighet Frogner Hospits A/S, v/ Th. Bakke, bli oppsagt på grunn av manglende kontrakt og jevnlig misligholdelse av betalingen.

#### Side 94

Som det fremgår av kjæremålet er lokalene allerede utleiet til ny leieboer, fru Biggi Olsrød, nuværende innehaver av Fagerborg Hospits. Så snart kjæremålet er avgjort vil hun søke bevilling til drift av Hospitset i Niels Juelsgt. 29. inventar m.v. er sikret, og noe avbrudd i utleien vil ikke finne sted. »

En må gå ut fra at denne skrivelse har fulgt bevillingssakens dokumenter.

Den 14. februar 1946 sendte helserådet en skrivelse til lønnsrådmannen, hvori søknaden ikke anbefales. I slutten av skrivelseren nevnes det at helserådet tar samme standpunkt ved en eventuell søknad fra sønnen Torolf Bakke. Det fremgår av helserådets skrivelse at politifullmektig Stavnum med en kontrollør fra helserådet gikk gjennom alle rom den 1. februar 1946.

Lønnsrådmannen ekspederte saken til øl- og vinutvalget den 20. februar 1946. Han tiltrådte politiets og helserådets erklæring om at fru Bakke ikke skulle bli gitt herberge- og beverterbevilling for 1946.

Etter enstemmig innstilling fra øl- og vinutvalget avslo formannskapet i møte 7. mars 1946 fru Bakkes søknad. Etter lønnsrådmann Halses vitneforklaring må en gå ut fra at også formannskapets avgjørelse var enstemmig.

Fru Bakke påanket avgjørelsen til departementet. Før departementet traff avgjørelse sendte det dokumentene til helserådet til ny inspeksjon og uttalelse. Hospitset ble deretter gjennomgått av byråsjef Knudsen i Sosialdepartementet og stadsfysikus Diesen. Helserådet sendte saken tilbake til departementet 1. juni 1946 og fastholdt sin tidligere uttalelse, at herbergebevillingen burde inndras. Den 12. juni 1946 stadfestet så Sosialdepartementet formannskapets vedtak av 7. mars 1946 om bevillingsnektelsen. Etter denne avgjørelse av departementet ble hospitset stengt av politiet den 26. juni 1946.

Den 4. juli 1946 søkte Torolf Bakke om herberge- og beverterbevilling for Frogner Hospits. I anledning av denne søknad ble undersøkelser foretatt av politikonstabel Kolseth, som avga rapport 13. august 1946. Saken ble oversendt lønnsrådmannen ved Oslo politikammers påtegning av 22. august 1946. Søknaden ble ikke anbefalt. Fra lønnsrådmannen ble saken sendt helserådet til uttalelse og tilbakesendt med helserådets påtegning av 28. august 1946. Helserådet anbefalte ikke at Torolf Bakke ble gitt bevilling. Lønnsrådmannen ekspederte saken til øl- og vinutvalget 5. september 1946 og sluttet seg til politiets og helserådets forslag om at beviinnng ikke gis. Øl- og vinutvalget sluttet seg enstemmig til dette i møte 19. september 1946, og dette ble vedtatt av formannskapet i møte 3. oktober 1946.

På ekstraordinær generalforsamling i Frogner Hospits A/S 16. oktober 1946 trådte Torolf Bakke tilbake og som ny disponent ble valgt John Georg Larsen. Den 6. november 1946 søkte Larsen om herberge- og beverterbevilling. Oslo politikammer sendte søknaden til lønnsrådmannen 8. november

1946 med anbefaling. Lønnsrådmannen sendte saken til helserådet til uttalelse 11. november 1946, og 5. desember 1946 sendte helserådet saken tilbake til lønnsrådmannen med sådan påtegning:

« Sendes med vedlegg tilbake til herr Lønnsrådmannen.

Helserådet har stilt som betingelse for anbefaling av søknaden at

#### **Side 95**

søkeren John Larsen slutter sin stilling på Continental og helt går inn for å drive Frogner Hospits. Dette har Larsen bestemt satt seg imot. Han ønsker under enhver omstendighet å fortsette i sin stilling på Continental.

Under disse omstendigheter kan helserådet ikke anbefale søknaden, da en mener at ledelsen av en så stor bedrift (ca. 70 senger) krever sin mann fullt ut. »

Lønnsrådmannen sendte saken til øl- og vinutvalget 13. desember 1946. Lønnsrådmannen slutter seg til helserådets standpunkt og tilråder at Larsens søknad ikke innvilges. Lønnsrådmannen slutter sin oversendelsesskrivelse således:

« Skulle hr. Larsen derimot være villig til å oppgi sin nåværende stilling har jeg ikke noe å innvende mot at hans søknad innvilges, da hans faglige kvalifikasjoner er i orden. »

Øl- og vinutvalget tilrådte i møte 13. desember 1946 enstemmig lønnsrådmannens innstilling, som så ble vedtatt av formannskapet i møte 19. desember 1946.

Den 4. desember 1946 søkte fru Biggi Olsrød om herbergebevilling på vanlig skjema til Oslo politikammer. Hun hadde den 29. november 1946 skrevet direkte til formannskapet om det samme, hvilken skrivelse var oversendt lønnsrådmannen 30. november 1946. Den regulære søknad av 4. desember 1946 oversendte politiet lønnsrådmannen med påtegning av 12. desember 1946, gående ut på at politiet intet hadde å innvende mot at søknaden ble innvilget. Saken ble av lønnsrådmannen oversendt helserådet til uttalelse 3. januar 1947, som sendte den tilbake 18. februar 1947 med anbefaling om at fru Olsrod ble gitt herbergebevilling, men at det måtte sendes ny søknad om beverterbevilling når hotellet var åpnet og kjøkkenet satt i forskriftsmessig stand. Lønnsrådmannen anbefalte i henhold hertil at herbergebevilling ble gitt, og ved formannskapets beslutning av 13. mars 1947 ble dette gjort. Beverterbevilling ble foreløpig ikke gitt.

For fullstendighetens skyld nevnes at Kitty Westberg den 15. februar 1947 søkte om herbergebevilling for Frogner Hospits. Denne ansøking ble ekspedert fra politiet til lønnsrådmannen først den 23. april 1947, altså lenge etterat fru Olsrød hadde fått bevilling. Kitty Westbergs søknad er derfor ikke blitt realitetsbehandlet.

Det er allerede nevnt at hotellet ble stengt 26. juni 1946. Fra den tid sto det tomt. Sommeren 1946 gikk selskapet i gang med oppussing av øverste etasje, og det hevdes av Bakke at han gjorde dette i tillit til en konferanse med politiet, hvorunder det ble stillet ham i utsikt at han skulle få bevilling når hotellet var satt i stand.

Den 9. september 1946 fattet Oslo kommune, oppgjørskontoret, rekvisisjonsavdelingen, vedtak om avståelse av Frogner Hospits, 2., 3. og 4. etasje i Niels Juelsgt. 29. Dette vedtak ble påklaget. Etter derom fremsatt begjæring ble klagen gitt oppsettende virkning ved Oslo byretts beslutning av 5. november 1946. Ved Oslo byretts kjennelse av 19. november 1946 ble rekvireringen opphevet som ulovlig, idet den var foretatt til fordel for Ullevål sykehus, til tross for at vedtak om avståing av husrom til fordel for stat eller kommune ikke kan gjøres med hjemmel i husfordelingsloven.

#### **Side 96**

Den 25. november 1946 fattet husfordelingsnemnda nytt vedtak om rekvirering av de samme lokaler. I vedtaket sto det at tilvisning skulle skje til vanlige leiesøkende. Etter det som er blitt opplyst kan det dog ikke være tvil om at meningen var å tilgodese sykepleiersker fra Ullevål sykehus.

Også denne rekvisisjon ble påklaget, og etter anmodning ble klagen gitt oppsettende virkning ved byrettens beslutning av 4. mars 1947. Klagen ble imidlertid ikke avgjort av byretten idet Frogner Hospits A/S den 26. mars 1947 ble utkastet fra sine lokaler gjennom byfogden etter begjæring fra gårdens eier. Etter denne utkastelse fant husfordelingsnemnda ikke lenger grunn til å opprettholde rekvisisjonen, som derfor ble opphevet 22. april 1947.

Gårdens eier har på forskjellige måter forsøkt å bli kvitt Frogner Hospits A/S som leieboer. Således er utkastelse begjært flere ganger, begrunnet med mislighold av leiebetalingen. En sådan utkastelsesbegjæring ble behandlet og nektet fremme av byfogden 21. januar 1946. Kjennelsen ble påkjært men stadfestet av lagmannsretten 16. juli 1946. Ny utkastelsesbegjæring er opplyst å være fremsatt 20. september 1946, men den synes ikke å ha ført til noe.

Så ble utkastelse begjært 8. januar 1947 på grunn av manglende leiebetaling for desember 1946 og januar 1947. Ved byfogdens kjennelse av 28. februar 1947 ble utkastelsesforretning besluttet fremmet, og utkastelsen ble, som nevnt foran, effektivert 26. mars 1947.

Den 4. september 1946 hadde gårdeieren sagt opp Frogner Hospits A/S. Husleiesak ble reist for å få kjent oppsigelsen ugyldig, men ved Oslo byretts dom av 6. mars 1947 ble oppsigelsen kjent gyldig. Byretten fant at leietageren hadde gjort seg skyldig i vesentlig misligholdelse av leieavtalen ved at han i lengre tid forut for oppsigelsen 4. september 1946 ofte hadde unnlatt i rett tid å betale husleie og brensel. Dommen ble påanket til lagmannsrett, men er ikke blitt avgjort i realiteten da utkastelse som nevnt ble foretatt 26. mars 1947. - - -

Rettens bemerkninger:

Frogner Hospits A/S ble tatt under skifterettens behandling som konkursbo den 23. november 1948 og konkursboet har fortsatt den av selskapet reiste sak.

Under hovedforhandlingen har konkursboets bestyrer overrettssakfører Skjæggestad og lønnsrådmann Halse avgitt forklaring som partsrepresentanter. Videre er avhørt 7 vitner, hvoriblant selskapets tidligere disponent Thorolf Bakke. Dessuten er dokumentert et meget betydelig antall skrivelser.

Retten har ikke kunnet finne noe bevis for at de kommunale myndigheter eller noen av de kommunale etater under sin behandling av de omhandlede bevillingssøknader har tatt andre hensyn enn helt saklige, det vil si samfunnsmessige hensyn eller hensyn til gjestene, jfr. hotellovens §16. Retten er enig med saksøkeren i at helserådets iver for å få rettet på enkelte forhold i 1941-42 mens tyskerne hadde beslaglagt hospiset synes noe malplasert. Men det avgjørende for bevillingsnektelsen må jo ha vært forholdene under inspeksjonene i 1946 og det kan neppe være tvil om at disse da var dårligere enn de behøvet å være, selv den vanskelige utstyrssituasjon tatt i betraktning. At

#### **Side 97**

helsrådet blir anmodet om å uttale seg er fast praksis, og det må vel innrømmes at dette er en anbefalelsesverdig praksis, selv om den ikke er påbudt i loven.

Det er helt på det rene at gårdens eier har gjort hva han har kunnet for å bli kvitt saksøkeren som leieboer, men retten finner intet bevis for at hans aksjoner har vært tillagt noen betydning.

Retten har ikke funnet at det er noe å bebreide de kommunale myndigheter, hverken formelt eller reelt, i forbindelse med bevillingsnektelsene. Stengningen av hospiset, som for øvrig er foretatt av politiet etter Sosialdepartementets ordre, må således ansees fullt lovlig, og kan ikke betinge erstatningsansvar.

Forholdet med rekvireringen er atskillig mer tvilsomt for så vidt som det ikke er avgjort om siste rekvisisjon var hjemlet i loven eller ikke. Motivet har utvilsomt vært å søke utnyttet de 3 etasjer som sto tomme og samtidig hjelpe nødlidende sykepleiersker. - - -

Av lagmannsrettens dom (lagdommer Per Anker, sorenskriverne Johs. Høyer og K. B. Sondresen):

- - -

Lagmannsretten skal bemerke:

Det henvises til fremstillingen av de faktiske forhold som meget utførlig og korrekt er gitt i byrettsdommens premisser. Lagmannsretten er kommet til samme resultat som byretten.

1. Formannskapetets nektelse den 7. mars 1946 av å gi fru Bakke herbergebevilling for 1946 støtter seg til rådmannens redegjørelse i skrivelse av 20. februar s. å. Han støtter seg igjen bl.a. til politikammerets uttalelse av 14. februar 1946 og helsrådets av s.d. Helsrådet har utførlig redegjort

for sin befattning med hospitset under krigen, og inspeksjon også etter krigens slutt. Det er fremført sterke klager over inventaret og også over at fru Bakke aldri kom til stede under inspeksjoner og viste liten interesse. Også etter krigen i februar 1946 er stedet dårlig utstyrt. Det skjønnsom er avgitt etter de foreliggende opplysninger kan ikke betegnes å være av den art at domstolene kan ha adgang til å omgjøre det. De kommunale myndigheter har ment at samfunnsmessige hensyn eller hensynet til gjestene har gjort det utilrådelig å fornye bevillingen. Noen formelle feil som kan lede til at bevillingsnektelsen må medføre ansvar, foreligger ikke, selv om retten nok kan finne grunn til å kritisere at politikammeret i sin erklæring henviste til forholdet til husverten og blander inn forholdet til fru Olsrød. Retten er blitt stående ved at det ikke foreligger noe bevis for at det er tatt andre hensyn enn loven påbyr og finner derfor ikke å kunne konstatere erstatningsansvar, selv om det foreligger flere formelle feil særlig under sakens videre behandling. Den vurdering som er foretatt av de kommunale myndigheter kan ikke underkjennes av domstolen. Retten er oppmerksom på at forholdene under og etter krigen var vanskelige, men det kan ikke helt fritta Bakkes for kritikk. Det er mulig at det hadde vært riktigere av de kommunale myndigheter å gi Bakkes en sjanse ved å meddele dem en siste frist til å komme i orden, men dette kan ikke være avgjørende for spørsmålet om erstatningsansvar på grunn av bevillingsnektelse. Retten bemerker at den ikke

#### Side 98

har funnet at det er noen formell feil at det ikke er gitt 2 måneders frist etter hotellovens §8, siste ledd. Bestemmelsen gjelder kun hotellbevilling og kan ikke uten videre anvendes på herbergebevilling som gis for en bestemt tid. Videre bemerker retten at den ikke er blitt overbevist om at de kommunale myndigheter i sin beslutning har latt seg påvirke av at gårdeieren ønsket Bakkes fjernet fra gården.

Objektivt sett er nektelsen ikke ulovlig, og rådhusdommen Rt-1933-48 har ikke noen betydning for nærværende tilfelle.

2. Departementets avgjørelse av anken over nektelsen ble truffet 12. juni 1946, og den er truffet etterat departementet hadde innhentet videre uttalelser. Rådmannen bruker uttrykkene slett vedlikehold og dårlig stell i det hele tatt. Det er mulig at uttrykkene er noe sterke, men dette forhold kan neppe ha hatt noen betydning for avgjørelsen. Departementet kunne jo selv gjennomgå alle foreliggende uttalelser. Derimot finner retten det uheldig at politikammeret vedlegger de tre anmeldelser mot Bakke og fru Bakke, men heller ikke dette forhold kan antas å ha spilt noen avgjørende rolle. Det vil være å legge en for streng målestokk på de kommunale myndigheters opptreden hvis dette forhold skulle ha den følge at departementets avgjørelse kunne ha vært opphevet. Retten kan ikke finne bevis at departementet har tatt usaklige hensyn eller at kommunens vedkommende har foranlediget at det er tatt usaklige hensyn. Det er da unødvendig for retten å ta standpunkt til hvorvidt kommunen i alle tilfelle er uansvarlig når departementet har avgjort en anke vedkommende en kommunal beslutning.

Med dette anser retten fru Bakkes bevilling å være ute av verden, og hotellet er derfor lovlig stengt den 26. juni 1946.

3. Hva angår hospitsets søknad av 4. juli 1946 for Th. Bakke, ble den avslått av formannskapet den 3. oktober s. å. Den ble ikke anbefalt av politiet, helserådet eller rådmannen, fordi det i virkeligheten også tidligere var Th. Bakke som drev virksomheten, og en nektelse av å gi fru Bakke bevilling, måtte uvegerlig ha til følge også nektelse for Bakkes vedkommende. Retten finner at dette er riktig, og det er derfor i og for seg ikke noe å si på at søknaden ble avslått når fru Bakkes søknad tidligere var avslått. Det er også da uten betydning at det i denne tid kom søknad fra sykehusutvalget om rekvisisjon og at eieren av gården stadig gjorde henvendelser.

4. I tiden mellom Bakkes søknad og avslaget den 3. oktober 1946 faller da Bakkes forhandlinger med politiet om foreløpig bevilling etter hvert som utbedringer av utstyret kan finne sted. Herom henvises til politifullmektig Gjerdes brev av 3. oktober 1946, og etter dette brev må retten gå ut fra at politifullmektigen har nevnt til Bakke at lønnsrådmannen gikk med på en midlertidig ordning, men at denne ordning senere ikke kunne gjennomføres fordi gårdeieren gjorde kraftige henvendelser og fordi spørsmålet om å skaffe boliger til sykepleierskene var blitt aktuelt. Etter Bakkes egen forklaring må man gå ut fra at han i tillit til forhandlingene med politifullmektigen gikk til opptagelse av lån og anskaffelse av utstyr. Det kan her være noe tvilsomt hvorvidt

politifullmektigens opptreden kunne hatt følger for kommunen. Men retten finner det unødvendig å komme inn på forholdet mellom en politiembetsmann og kommunen, fordi den mener at Bakke ikke har noe krav

**Side 99**

i noe tilfelle. Hverken rådmannen eller politifullmektigen kunne gi noe bindende tilsagn, og Bakke må ha vært på det rene med at Gjerdes tilsagn ikke var bindende og at han derfor har gått i gang med oppussingen på egen risiko.

Hva rekvireringen angår er den antagelig i begge tilfelle ulovlig, og forholdet ville i sin alminnelighet medført erstatningsplikt, enten rekvireringene var lovlige eller ikke, men det kan ikke bli følgen her, fordi hospitset var blitt nektet bevilling og på grunn av nektelsen ikke drev noen virksomhet.

5. Hva endelig angår hospitsets siste søknad av 6. november 1946 for John Larsen som bestyrer, ble den forkastet den 19. desember 1946. Denne forkastelse finner retten heller ikke å være uriktig. Det skjønnsom er avgitt kan ikke underkjennes av domstolen. Det er ikke usaklig når det er sagt at Larsen så lenge han også hadde stillingen på Continental ikke kunne gjøre helt fyldest for seg på hospitset, og det kan ikke ansees godtgjort at andre grunner her har spilt inn. Rådmannen har erklært at han ville godta Larsen, hvis han ville ta stillingen på hospitset som hovedstilling. Med denne uttalelse er det godtgjort at kommunen ikke har villet nekte selskapet som sådant bevilling når bare selskapet antar en bestyrer som har de kommunale myndigheters tillit, hva Th. Bakke ikke har hatt. -

--

---

Sist oppdatert 20. oktober 2005